



## Mededogen

Een vriendin en collega van mij zat tegenover me met smaak haar zo goed als rauwe biefstukje te eten en met plezier een wijntje erbij naar binnen te klokken. We hadden het over mannen, moeders, onrecht, recht, verkeerd geciteerde uitspraken, fouten in publicaties, kansen, gemiste kansen, leven, kortom verzin het maar. We hadden een paar uur de tijd en verspilden die niet.

Zij is al dertig jaar of meer boeddhist en vertelde me dat ze eens gevraagd was een artikel te schrijven over mededogen binnen het boeddhisme. Bij publicatie bleken de voetnoten, die zo belangrijk waren, eruit weg te zijn gelaten. Razend was ze geweest.

Maar de woordjes mededogen en boeddhisme deden bij mij een hoog en helder belletje rinkelen en me aan een subliem verhaal terugdenken. Ik heb het lang geleden in een boek van de onlangs overleden schrijver Janwillem van de Wetering gelezen. Ik geloof dat het in *De lege spiegel* stond, maar het kan ook in een van zijn andere boeken zijn geweest.\*

Van de Wetering had na lang soebatten aan mogen sluiten als leerling monnik in een in onze Westerse ogen zeer streng zenklooster. Lange uren, dagen, maanden mediteren, zweepsplagjes om nog beter te focussen, harde vloeren, zo mogelijk nog hardere matrassen, koude voeten, weinig eten, ascese alom. Hij deed zijn best, werkelijk heel erg zijn uiterste best, maar hij bleef een mens. De wil was groot, maar het onvoldoende voorbereide vlees bleek na een moedige aanloopperiode zwak. Voor heel even maar. En dat was natuurlijk het fatale moment.

Op een avond brak hij er ongezien en volkomen verboden via de hoge kloostermuur tussenuit voor een weinig serene rit met zijn motor. Onderweg liet hij niet na even bij te tanken, niet alleen zijn stalen ros, maar vooral ook zichzelf. Het resultaat van deze escapade na zijn lange onthouding valt te raden: hoe hij terug kwam was hem een raadsel, maar dat het hem lukte staat vast. Zijn motor crashte met ongelooflijke precisie tegen de muur van de kloostertuin, hijzelf plofte even later volkomen lazarus van diezelfde muur voluit in de decennia van tevoren al minutieus aangelegde en sedertdien dagelijks liefdevol aangeharkte zentuin. Al klauwend en kotsend spitte hij die grondig om, een treurig spoor nalatend dat via spijtige en grillige omwegen leidde naar zijn foeton. Onderweg had hij onbedoeld ook nog drie van de vier wanden van zijn nagenoeg geheel uit papier opgetrokken hutje meegenomen. In bed gaf hij als kers op de taart nog eens stevig over tegen de resterende schuin gezakte wand en bereidde zich voor op een straf waar hij niet aan durfde te denken en die hij, lazarus als hij was, niet eens meer kón bedenken. Dat zijn strenge kloosterleven een smadelijk einde zou kennen, was wel de minste.

Toen hij wakker werd, ging de zon alweer onder. Hij had al zeker zestien uur meditatie gemist. Een bijzonder akelig o jé-moment. Hij wilde zijn ogen alweer totaal ontmoedigd sluiten voor nog een rondje vergetelheid, toen hij iets vreemds rook. En zag. Naast zijn bed stond iets te eten. Geen kopje lauwe misosoep, maar een stevig westers, vet, dampend ontbijt. Dé remedie tegen een kater. Waar hadden ze het vandààn gehaald? Hoe hadden ze het zo goed getimed? Hij is er nooit achter gekomen. De wanden van zijn hut waren op kousenvoeten gerepareerd; de paadjes, waarvan dus enkele spontaan de nacht tevoren ontstaan, netjes aangeharkt; de monniken zwegen stil. Ze namen hem de volgende dag weer in hun kring op alsof er nooit iets was gebeurd. Ik weet niet meer of zijn motor ook nog was gerepareerd, maar het zou me niet verbazen. De schoonheid van dit verhaal. Je zou er boeddhist voor worden.

\*\*\*

Toen mijn moeder lang geleden op sterven lag, kwam haar broer van ver gereden. Hij zat goed in de slappe was en was een wijnkenner. Vandaar dat hij een ontzettende dure, bijzondere fles mee had om het te vieren als ze het toch nog zou halen. Maar ze haalde het niet en hij was net te laat. We kwamen met ons allen tegen de ochtend uit het ziekenhuis thuis in de leegte, die we vulden met de

liefde waarmee we mijn moeder omhuld hadden en zij ons. De fles wijn kwam mee. En als er één moment in ons leven was waarop een bijzonder glaasje paste, was dit het wel. We hadden het gehaald, zij was klaar, het was volbracht. Mijn moeder leed niet meer. De fles ging open, de glazen gingen rond, we zaten allemaal stil rond de keukentafel. Het viel behalve mij niemand op dat mijn man, die al tien jaar uit overtuiging en om geloofsredenen geen druppel alcohol gedronken had, mee klonk en dronk op de behouden vaart van mijn moeder.

\*\*\*

Toen wij trouwden is een heel nabij en dierbaar familielid samen met haar gezin van onze toch uiterst kleinschalige bruiloft weggebleven. Dit omdat haar geloof haar afraadde te feesten. Het cadeau werd spontaan beloofd maar nooit afgeleverd. Haar is een voor haar spirituele groei misschien nadelige party bespaard gebleven; voor ons was het een serieuze klap.

Groeperingen die vegetarisme, geweldloosheid, mededogen en zo meer voorstaan, doen dit in de allermeeeste gevallen, zou ik toch denken, vanuit een liefde voor vrede, voor mens, flora en fauna, of voor de kosmos tout court. De gewelddadigheid van hun eventuele rigiditeit hieromtrent wordt zelden door henzelf onderkend. En ook vaak niet door anderen. Een vegetariër die met gratie de door zijn gastheer of -vrouw in alle onschuld ('Je was toch vegetariër? Eet je dan ook geen *vis*? En geen *kip*? Jezus, ik wist niet dat het zo erg was') en met veel liefde klaargemaakte drijvende eilandjes van zonde uit zijn bouillabaisse opvist en verorbert, zou misschien weleens minder gewelddadig kunnen zijn dan degene die principieel bedankt voor de eer. Of anders gesteld, uit mededogen voor je naaste mag je wat mij betreft je eigen geweldloosheid best weleens een klein beetje geweld aan doen.

Een groepje zenmonniken ruimt in stilte en soepele saamhorigheid de beestenbende op van een dronken man van goede wil.

Een geheelonthouder heft uit respect voor haar gezin zijn eerste glas op de vrouw die zij allen zo liefhadden.

Een jonge orthodox-joodse man scheert zijn zijlokken eraf en zijn hoofd zo kaal als een biljartbal als zijn vrouw haar haren verliest na een chemotherapie. Samen gaan ze op een verboden foto, als aandenken.

Een sociaal werkster verbreekt haar beroepsgeheim om de ouders van een verslaafd kind te waarschuwen.

Een atheïst zit in de kerk en zijn lippen prevelen een gebrekkig soort Onze Vader mee, als het kind van zijn vriend is omgekomen.

En ik zal ook nooit de filmcène\*\* vergeten van de man die hoort dat zijn toch al mentaal fragiele vrouw een miskraam heeft gehad. Na een overhaaste thuiskomst treft hij haar zo aan: ze zit met het eten te wachten, haar diepbedroefde gezicht vol uitgesmeerde overdoses mascara en lippenstift, als een intens droeve clown. Ze kijkt hem aan, ze huilt. Troost hij haar? Nee, want hij is haar gelijke. Terwijl hij haar intens aan blijft kijken, doopt hij langzaam en welbewust zijn hand in de pan spaghettisaus en begint er zijn eigen gezicht mee in te smeren. Totdat hij er net zo uitziet als zij. Dan laat hij zich langzaam tegenover haar aan het piepkleine keukentafeltje op een kruk zakken. Samen beginnen ze zonder woorden aan hun langste nacht.

\* *Het dagende niets of Zuivere leegte*

\*\* '37 °C Le matin' of 'Betty Blue'